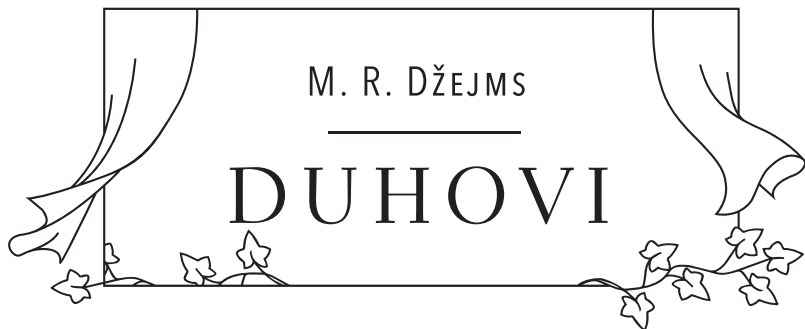

—*Edicija*—
POETIKA STRAVE

KNJIGA 32

Prevod s engleskog
Strahinja Mlađenović

Novi Sad
2023

Za izdavača:
Milenko Bodirogić

Urednici:
Dr Dejan Ognjanović
Milenko Bodirogić

Naslovi originala:
The Mezzotint, A School Story, The Stalls of Barchester Cathedral,
The Tractate Middoth, Martin's Close, Mr Humphreys and His Inheritance,
The Story of a Disappearance and an Appearance, An Episode of Cathedral
History, The Diary of Mr Poynter, The Uncommon Prayer-book,
A Neighbour's Landmark

Lektura i korektura:
Lidija Diklić

Ilustracije na koricama i u knjizi:
Aleksandra Dević

Grafičko rešenje edicije,
prelom i priprema za štampu:
David Tankosić

Orfelin izdavaštvo

Kosovska 23
Novi Sad
Telefon: 021 447217
orfelinns@gmail.com
www.orfelin.info

Štampa:
Grafostil, Kragujevac

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad

ISBN 978-86-6039-076-1
COBISS.SR-ID 117293833

Bez dopuštenja izdavača nije dozvoljeno reprodukovanje
nijednog dela ove knjige.

A detailed botanical illustration of a plant, likely Mecotinta, rendered in a light gray or white line-art style against a dark, textured background. The illustration shows several stems with large, deeply lobed leaves and clusters of small, five-petaled flowers. The leaves have prominent veins, and the flowers are arranged in a somewhat loose, branching pattern. The overall style is reminiscent of a woodcut or a fine-line engraving.

MECOTINTA

*The Mezzotint**

Prvi put objavljena u zbirci *Ghost Stories of an Antiquary* (Edward Arnold, London, 1904).

* Mecotinta je naziv postupka pripreme ploče za bakrorez koji omogućava najveće raspone nijansi, od svetlosive do najdublje crne. To se postiže tako što se njihalicom preko čitave ploče formira gusta tekstura za duboku crnu koja se kasnije strugačem glača i tako se izvlače svetlije partije, a prvo se izvlači srednji ton sive boje, po čemu je tehnika i dobila naziv (mezzotinto *ita.* – srednji tonalitet).

Verujem da sam pre nekog vremena imao zadovoljstvo da vam iznesem priču o jednoj pustolovini koja je zadesila mog prijatelja po imenu Deniston,¹ tokom njegove potrage za umetninama u službi muzeja u Kembridžu.

Nije naširoko razglasio svoja iskustva po povratku u Englesku; ali nisu mogla ostati nepoznanica mnoštvu njegovih prijatelja, a među ostalima ni gospodinu koji je u to vreme rukovodio muzejom umetnosti pri jednom drugom univerzitetu. Moglo se očekivati da će ta priča ostaviti znatan utisak na um čoveka čiji je poziv imao dosta sličnosti sa Denistonovim i kako će biti nestrpljiv da se dokopa bilo kakvog pojašnjenja te stvari, koje bi ukazalo na malu verovatnoću da će ikada od njega zatražiti da se pozabavi s toliko uznemirujućim hitnim slučajem. Zaista mu beše donekle utešna pomisao kako se od njega ne očekuje da pribavlja drevne rukopise za svoju ustanovu; to je bio posao biblioteke Šelburnana. Njeni nadležni organi bi mogli, ako žele, da pretresu zabačene krajeve kontinenta zarad takvih stvari. Bilo mu je drago što je u tom trenutku morao da posveti svu pažnju proširenju već neprevaziđene zbirke engleskih topografskih crteža i bakroreza u posedu njegovog muzeja. Ipak, kako se na kraju ispostavilo, čak i odeljenje gde se oseća kao kod kuće i s kojim je toliko upoznat, kao što je ovo, može imati

¹ U pitanju je protagonista Džejmsove priče „Spomenar kanonika Alberika“. Videti: M. R. Džejms, *Zazviždi i ja ću ti doći*, Orfelin, Novi Sad, 2015. (*prim. prev.*)

svoje mračne uglove, a s jednim od njih se gospodin Vilijams neočekivano upoznao.

Oni koji se imalo zanimaju za pribavljanje topografskih slika svesni su da postoji jedan londonski preprodavac čija je pomoć neophodna u njihovim traganjima. Gospodin Dž. V. Britnel učestalo objavljuje hvale vredne kataloge velikih i večno obnavljajućih zaliha bakroreza, nacрта i starih skica velelepni zdanja, crkava i varoši u Engleskoj i Velsu. Ovi katalogi, naravno, predstavljali su samu srž izučavanja gospodina Vilijamsa: ali kako je njegov muzej već posedovao ogromnu količinu topografskih slika, bio je pre redovan no izdašan kupac i više je očekivao od gospodina Britnela da popunjava praznine u postojećim redovima njegove zbirke nego da ga snabdeva retkostima.

Dakle, u februaru prošle godine se na stolu gospodina Vilijamsa u muzeju pojavio jedan katalog iz trgovačkog središta gospodina Britnela i uz njega na pisačkoj mašini otkucano saopštenje samog preprodavca. Potonje je ovako glasilo:

Poštovani gospodine,
molimo Vas da obratite pažnju na predmet br. 978 u našem pratećem katalogu, koji ćemo drage volje poslati na procenu.

S poštovanjem,
Dž. V. Britnel

Pronaći stranicu sa predmetom br. 978 u pratećem katalogu za gospodina Vilijamsa (kako je sebe ubedio) beše posao koji se začas može obaviti, a na naznačenom mestu je zatekao sledeći unos:

„978. – *Nepoznato poreklo*. Zanimljiva mecotinta. Prikaz dvora nekog zemljoposjednika s početka veka. 15 sa 10 inča; crni ram. 2 funte i 2 šilinga.²

Nije bilo bogzna koliko uzbudljivo, a cena se činila visokom. Međutim, kako je izgledalo da mu gospodin Britnel, koji je znao svoj posao i poznao mušterije, pridaje određeni značaj, gospodin Vilijams je ispisao poštansku dopisnicu zatraživši da predmet pošalju na procenu, zajedno sa nekoliko drugih bakroreza i skica koji su se našli u istom katalogu. I tako je lišen nekog većeg uzbuđenja usled iščekivanja prešao na uobičajene poslove tog dana.

Pošiljka bilo koje vrste uvek stiže dan kasnije no što je očekujete, a ova gospodina Britnela se nije pokazala, verujem da se tako kaže, izuzetkom od pravila. Dostavljena je u muzej popodnevnom subotnjom poštom, nakon što je gospodin Vilijams napustio radno mesto i u skladu s tim ju je poslužitelj doneo do njegovih odaja na koledžu kako ne bi morao da sačeka da prođe nedelja pre nego što je pregleda i vrati onaj sadržaj koji nije nameravao da zadrži. I tu ju je zatekao kada je došao na čaj s jednim prijateljem.

Jedini predmet kojim ću se pozabaviti bila je prilično velika mecotinta u crnom ramu čiji sam kratak opis, dat u katalogu gospodina Britnela, već naveo. Moram vam pružiti još neke podrobnosti o njoj, mada se ne mogu nadati da ću vam predočiti izgled te slike jednako jasno kao što sam je video sopstvenim očima. Njena gotovo istovetna kopija može se videti unutar mnoštva prijemnih soba starih krčmi ili u hodnicima netaknutih seoskih vila u ovom trenutku. Bila je to prilično osrednja mecotinta, a osrednja mecotinta je možda najgori poznati oblik bakroreza. Predstavljala je direktan pogled na ne naročito veliki dvor zemljoposjednika iz prošlog veka, sa tri reda prostih

² To bi danas bilo preko 300 funti. (*prim. prev.*)

kliznih prozora uokvirenih grubim kamenom, grudobranom s kuglama ili vaznama pri uglovima i malim zasvođenim stepeništem u središtu. S obe strane je počivalo drveće a ispred se prostirao travnjak znatne dužine. Natpis „A. V. F. sculpsit“³ beše urezan na uskom rubu; ništa više od toga. Čitava stvar je odavala utisak da je u pitanju delo nekog amatera. Šta je, za ime sveta, bilo na umu gospodina Britnela kad je dodelio cenu od 2 funte i 2 šilinga takvom predmetu, gospodin Vilijams nije mogao ni da zamisli. Okrenuo ga je sa pozamašnim prezirom; na poledini je počivala papirna etiketa, čija leva polovina beše otkinuta. Preostali su samo krajevi dva rukom ispisana reda: prvi je sadržao slova – *ngli Hol*; drugi – *seks*.

Možda bi mu se još i moglo isplatiti da utvrdi koje je to mesto prikazano, što može lako učiniti uz pomoć geografskog registra, a potom bi ga poslao nazad gospodinu Britnelu uz određene primedbe na njegov sud.

Zapalio je sveće budući da se dotad beše spustio mrak, skuvaio čaj i poslužio prijatelja s kojim je bio na golfu (jer verujem da se nadležni organi univerziteta o kojem pišem prepuštaju toj aktivnosti u vidu rasonode); i čaj je protekao u pratnji rasprave koju ličnosti što igraju golf mogu sebi da predstave, ali koju savesni pisac nema prava da nameće osobama koje se golfom ne bave.

Zaključak do kojeg su došli beše da su pojedini zamasi mogli biti bolji, a da u određenim slučajevima krajnje nužde nijedan od igrača nije iskusio tu količinu sreće koju ljudsko biće ima pravo da očekuje. Tada je prijatelj – nazovimo ga profesorom Binksom – podigao uramljeni bakrorez i rekao:

„Kakvo je ovo mesto, Vilijamse?“

„To je upravo ono što ću pokušati da doznam“, kaza Vilijams uputivši se ka polici po geografski registar. „Pogledaj poledinu.

³ Izvajao A. V. F. – potpis bakroresca. (*prim. prev.*)

Nekakav -ngli Hol, ili u Saseksu ili Eseksu. Polovina imena nedostaje, vidiš. Pretpostavljam da ti nije nekim slučajem poznato?“

„Nagađam da potiče od tog čoveka Britnela, zar ne?“, reče Binks. „Da li je za muzej?“

„Pa, mislim da bih ga kupio da je cena pet šilinga“, kaza Vilijams, „ali iz nekog nepojmljivog razloga traži za njega dve gvineje.⁴ Nemam predstavu zbog čega. To je bedan bakrorez a nema čak ni ljudskih prilika da mu udahnu život.“

„Smatram da ne vredi dve gvineje“, reče Binks, „ali ne mislim da je toliko rđavo načinjen. Mesečina mi se čini prilično valjanom; a rekao bih da *postoje* ljudske prilike, ili barem jedna prilika, pri samoj ivici spreda.“

„Da vidimo“, kaza Vilijams. „Pa, svetlost je uistinu prilično značajki predočena. Gde je tvoja ljudska prilika? Ah, da! Tek glava, u prvom planu slike.“

I zaista je bila tamo – jedva nešto više od crne mrlje na samom rubu bakroreza – glava nekog muškarca ili žene, poprilično zamuljana, leđima okrenuta ka posmatraču i pogleda uperenog ka kući.

Vilijams je nije primetio ranije.

„Ipak“, zausti, „mada je u pitanju veštiji rad no što sam mislio, ne mogu potrošiti dve gvineje iz kase muzeja na sliku mesta koje ne poznajem.“

Profesora Binksa je čekao posao i ubrzo je otišao; a Vilijams je gotovo do vremena večernjeg obeda bio uposlen zaludnim nastojanjem da utvrdi predmet svoje slike. „Samo da je samoglasnik pred *ng* ostao, bilo bi dovoljno lako“, pomisli, „ali ovako to ime može biti bilo šta od Gestinglija do Langlija i postoji mnogo više imena koja se tako završavaju no što sam mislio; a ova kvarna knjiga ne sadrži popis završnih slogova.“

⁴ Gvineja je nekadašnji engleski zlatnik u vrednosti od 1 funte i 1 šilinga. (*prim. prev.*)

Večernji obed na koledžu gospodina Vilijamsa je bio u sedam časova. Nema potrebe zadržavati se na njemu; tim manje što je tamo sreo troje saradnika koji su igrali golf tokom popodneva i reči koje nas ne zanimaju stadoše nesputano da se razmenjuju preko stola – reči vezane isključivo za golf, požurio bih da obrazložim.

Pretpostavljam da je nakon večere sat ili nešto više vremena proteklo unutar onoga što zovemo zajedničkom prostorijom. Kasnije te večeri nekolicina se povukla u Vilijamsove odaje i nimalo ne sumnjam da se igrao vist⁵ i pušio duvan. Tokom zatišja u ovim radnjama Vilijams je podigao mecotintu sa stola ne pogledavši je i predao je jednoj osobi s blagim zanimanjem za umetnost, rekavši joj odakle potiče i ostale podrobnosti koje su nama već poznate.

Taj gospodin ju je nehajno prihvatio, osmotrio i potom izustio s neznatnim prizvukom zanimanja:

„U pitanju je zaista veoma valjan rad, Vilijamse; prilično odiše dobom romantizma. Svetlosna izvedba je izvrsna, čini mi se, a ta prilika je, mada odviše groteskna, nekako veoma upečatljiva.“

„Jeste, zar ne?“, izusti Vilijams koji upravo tada beše uposlen služenjem viskija sa sodom ostatku društva i nije mogao da priđe s drugog kraja prostorije kako bi ponovo osmotrio taj prizor.

Tada je već bilo prilično pozno doba večeri i posetioci su se spremali da pođu. Nakon što su otišli Vilijams je morao da napiše pismo ili dva i obavi neke preostale sitnice vezane za posao. Napokon je, nešto iza ponoći, bio spreman da ode na počinak i ugasio je svetiljku nakon što je zapalio sveću za spavaću sobu. Slika je počivala licem nagore, na stolu gde ju je odložio poslednji čovek koji ju je osmotrio, i zapala mu je

⁵ Vist je engleska kartaška igra sa 4 igrača i špilom od 52 karte. (*prim. prev.*)

za oko kako je utulio svetiljku. Ono što je ugledao umalo ga je nagnalo da ispusti sveću na pod i sada tvrdi kako bi, da je tog trena ostao u mraku, doživeo nervni slom. Ali, budući da se to nije dogodilo, bio je u stanju da spusti svetlost na sto i dobro prouči sliku. Bilo je neosporno – krajnje nemoguće, bez sumnje, ali sasvim izvesno. Posred travnjaka pred nepoznatom kućom stajala je prilika gde nije bilo nijedne u pet časova tog popodneva. Puzala je na sve četiri prema kući i bila je obavijena čudnovatom crnom odeždom s belim krstom na leđima.

Ne znam koji je najbolji pravac delovanja u okolnostima ove vrste. Mogu da vam kažem samo kako je gospodin Vilijams postupio. Podigao je sliku uhvativši je za jedan ugao i odneo je preko hodnika do drugih odaja koje je posedovao. Tamo ju je zaključao u jednoj fioci, zatvorio spoljna vrata od oba niza odaja i povukao se u postelju; ali prvo je ispisao i potpisao izveštaj o neverovatnom preobražaju kroz koji je slika prošla otkad je došla u njegov posed.

San mu je došao dosta kasno; ali utešna beše pomisao da ponašanje te slike nije utemeljeno samo na njegovom neosnovanom iskazu. Očito je taj čovek koji ju je osmotrio prethodne noći video nešto nalik onome što je i sam ugledao, inače bi bio u iskušenju da pomisli kako mu je neka grdna nevolja zadesila oči ili um. Budući da je ta mogućnost srećom bila isključena, sutradan ima da uradi dve stvari. Mora proučiti sliku veoma pažljivo i pozvati svedoka u tu svrhu, i mora uložiti sav napor da dozna koja je to kuća prikazana na njoj. Stoga će pozvati svog komšiju Nizbeta da doručkuje s njim a potom će provesti jutro nad geografskim registrom.

Nizbet je bio slobodan i pristigao je oko devet i trideset. Njegov domaćin nije bio sasvim odeven, žao mi je što moram da kažem, čak ni u ovo pozno doba. Tokom doručka Vilijams ništa nije rekao o mecotinti, sem da poseduje jednu sliku o kojoj želi

da čuje Nizbetovo mišljenje. Ali oni koji su upoznati sa životom na univerzitetima mogu sebi da predoče širok i zanosan opseg predmeta kojih bi se mogao doticati razgovor dvojice saradnika na kenterberijskom koledžu tokom doručka nedeljom izjutra. Gotovo nijedna tema nije izbegla pretresanje, od golfa do tenisa na travi. Pa ipak, moram da kažem kako je Vilijams bio prilično van sebe; jer je u središtu njegovog zanimanja prirodno bila ta krajnje čudnovata slika koja je sada počivala, licem nadole, unutar fioke u sobi prekoputa.

Jutarnja lula je napokon pripaljena i nastupio je trenutak koji je iščekivao. Uz veoma znatno – gotovo uzdrhtalo – uzbuđenje, otrčao je preko hodnika, otključao fioku i, izvadiвши sliku – i dalje licem nadole – dotrčao nazad i predao je Nizbetu u ruke.

„Dakle“, reče, „Nizbete, želim da mi kažeš tačno šta vidiš na toj slici. Opiši je, ako nemaš ništa protiv, što detaljnije. Kasnije ću ti reći zašto.“

„Pa“, kaza Nizbet, „ovde imam prikaz nekog letnjikovca – engleskog, pretpostavljam – pod mesečinom.“

„Mesečinom? Siguran si u to?“

„Svakako. Čini se da je mesec u opadanju, ako želiš podrobnosti, a na nebu su oblaci.“

„U redu. Nastavi. Mogu da se zakunem“, dodade Vilijams usputno, „da nije bilo meseca kad sam je prvi put osmotrio.“

„Pa, nema bogzna šta da se doda“, produži Nizbet. „Kuća ima jedan – dva – tri reda prozora, po pet u svakom redu izuzev pri dnu gde se nalazi trem na mestu središnjeg i—“

„Šta je sa ljudskim prilikama?“, reče Vilijams sa izrazitim zanimanjem.

„Nema nijedne“, kaza Nizbet, „ali—“

„Šta! Nema ljudske prilike na travi spreda?“

„Ničega.“

„Zaklećeš se u to?“

„Dabome da hoću. Ali postoji još jedna stvar.“

„Šta?“

„Pa, jedan od prozora na prizemlju – levo od vrata – je otvoren.“

„Zaista? Blagi bože! Mora da je ušao unutra“, kaza Vilijams u silnom uzbuđenju; i pohita do naslona divana na kojem je Nizbet sedeo i, ščepavši sliku iz njegovih ruku, sam se uveri u tu stvar.

Beše to sasvim tačno. Nije bilo nikakve prilike, a tu je bio otvoren prozor. Vilijams je, nakon trena zanemelog čuđenja, prišao pisaćem stolu i nešto hitro naškrabao. Potom je prineo dva lista papira Nizbetu i zatražio mu prvo da potpiše jedan – beše to njegov opis slike koji ste upravo čuli – a zatim da pročita drugi koji beše Vilijamsova izjava ispisana prethodne noći.

„Šta sve to može da znači?“, kaza Nizbet.

„To je pravo pitanje“, reče Vilijams. „Pa, moram da učinim jednu stvar – ili tri stvari, kad bolje razmislim. Moram doznati od Garvuda“ – to beše njegov sinoćni posetilac – „šta je on video, potom moram dati da se fotografiše ta stvar pre no što se preobrazi dalje, a zatim moram saznati kakvo je to mesto.“

„Ja se mogu pozabaviti fotografisanjem“, kaza Nizbet, „i učiniću to. Ali, znaš, ovo veoma nalikuje razrešavanju kakvog kobnog zbivanja negde. Pitanje je da li se već dogodilo ili će se tek odigrati? Moraš otkriti kakvo je to mesto. Da“, izusti osmotrivši sliku ponovo, „pretpostavljam da si u pravu: ušao je unutra. I, ukoliko se ne varam, đavo će doći po svoje u jednoj od prostorija na spratu.“

„Ovako ćemo“, reče Vilijams. „Odneću sliku starom Grinu“ (to beše stariji saradnik koledža, koji je bio blagajnik univerziteta mnogo godina), „on će je vrlo verovatno prepoznati. Imamo posede u Eseksu i Saseksu i on mora da je često posećivao te dve grofovije u svoje vreme.“

„Vrlo verovatno hoće“, kaza Nizbet, „ali prvo mi dopusti samo da načinim fotografije. Ali slušaj, rekao bih da Grin danas nije tu. Nije bio u trpezariji sinoć i mislim da sam ga čuo kako je rekao da će u nedelju biti odsutan.“

„I to je tačno“, reče Vilijams, „znam da je otišao u Brajton. Pa, ako ćeš je sada fotografisati, otići ću do Garvuda i uzeti njegovu izjavu, a ti je ne ispuštaj iz vida u mom odsustvu. Počinjem da mislim kako dve gvineje sada nisu toliko vrtoglava cena za nju.“

Nedugo potom se vratio i doveo gospodina Garvuda sa sobom. Garvudova izjava je ukratko glasila kako je prilika, kad ju je video, bila dalje od ruba slike, ali ne beše odmakla daleko preko travnjaka. Setio se belog obeležja na poledini njene odežde, ali nije mogao sa sigurnošću da tvrdi kako je u pitanju bio krst. Pismeni dokaz te izjave je sačinjen i potpisan, a Nizbet je produžio da fotografiše sliku.

„Šta sada nameravaš da učiniš?“, reče. „Hoćeš li sedeti i motriti na nju čitav dan?“

„Pa, ne, mislim da neću“, kaza Vilijams. „Prilično sam siguran kako nam je suđeno da vidimo čitavu stvar. Vidiš, vreme koje je proteklo otkad sam je video sinoć do ovog jutra bilo je dovoljno da se dogodi mnoštvo stvari, ali to stvorenje je samo ušlo u kuću. Lako je moglo da obavi svoj posao u međuvremenu i vrati se na svoje mesto; ali činjenica da je prozor otvoren, mislim, mora da znači da je sada tamo unutra. Stoga mirne duše mogu da je zanemarim. A, uostalom, nešto mi govori da se ne bi mnogo promenila, ako uopšte, tokom dana. Mogli bismo izaći da se prošetamo ovog popodneva i vratiti se na vreme za čaj, ili u bilo koje doba nakon što se spusti mrak. Ostaviću je napolju, ovde na stolu i zatvoriću spoljna vrata. Moj poslužitelj može da uđe, ali niko drugi.“

Trojac se složio kako je to valjan naum i, dalje, da će ukoliko provedu popodne zajedno imati manje izgleda da pričaju o toj

stvari drugim ljudima; jer bi im bilo kakva glasina o takvoj raboti, kakva je bila u toku, svalila čitavo Društvo za proučavanje avetinjskih pojava na glavu.

Možemo im dopustiti kratak predah do pet časova.

U tom času, ili blizu njega, trojac je stupao na Vilijamsovo stepenište. Isprva ih je neznatno razdražilo kada su videli da su spoljna vrata njegovih odaja raskriljena; ali u trenu se prisetiše kako subotom poslužitelji dolaze po naloge sat ili nešto ranije no radnim danima. Međutim, čekalo ih je iznenađenje. Prva stvar koju su ugledali beše slika oslonjena na gomilu knjiga na stolu, kako je ostavljena, a sledeći prizor beše Vilijamsov poslužitelj, posednut na stolici nasuprot, kako pilji u nju s neskrivenim užasom. Kako je došlo do toga? Gospodin Filčer (to ime nije moja izmišljotina)⁶ bio je poslužitelj znatnog ugleda, postavio je merilo za pravila lepog ponašanja svima na sopstvenom koledžu i nekolicini susednih i ništa nije moglo biti više strano njegovim postupcima no da ga zateknu kako sedi na stolici svog nadređenog ili da naizgled obraća imalo pažnje na nameštaj ili slike tog nadređenog. Zaista, činilo se da i sam to oseća. Silno se prenuo kada su tri muškarca stupila u sobu i pridigao se s приметnim naporom. Potom je rekao:

„Molim vas da mi oprostite, gospodine, što sam dopustio sebi toliku slobodu da sednem.“

„Nikakav problem, Roberte“, prekide ga gospodin Vilijams. „Već neko vreme sam nameravao da te pitam šta misliš o toj slici.“

„Pa, gospodine, naravno da ne suprotstavljam svoje mišljenje vašem, al' nije to slika koju bi' obesio gde moja devojčica može da je vidi, gospodine.“

„Ne bi, Roberte? Zašto ne?“

⁶ Filčer (filcher) na engleskom označava onoga koji često krade na sitno; kleptomani. (*prim. prev.*)

„Ne bi, gospodine. Pa, jadno dete, sećam se da je jednom vid'la Dorovu *Bibliju*⁷ sa slikama koje nisu ni za prič' ovom, i morali smo da noćimo s njom tri il' četir' noći nakon toga, ako mi verujete; a kad bi samo opazila ovog kostura ovdi, il' šta god da je, kako odnosi jadno odojče, skroz bi je zaposeo. Znao kako vam je s decom; kako ih razdraži neka sitnica i sve to. Al' šta da vam kažem, ne čini se podesnom slikom da leži negde bez nadzora, gospodine, ne tamo gde bi iko plašljiv mogô nabasat' na nju. Hoće li vam još nešto trebati večeras, gospodine? Zahvaljujem, gospodine.“

Uz te reči je ovaj izuzetan čovek otišao da nastavi s obilaskom nadređenih, a možete biti sigurni da gospoda koju je napustio nisu časili časa da se okupe oko bakroreza. Tu je bila kuća, kao i ranije, podno meseca u opadanju i oblaka nošenih vetrom. Prozor koji beše otvoren sada je bio zatvoren, a prilika je ponovo bila na travnjaku: ali ovog puta nije obazrivo puzala na sve četiri. Sada je bila uspravna i stupala je hitro, dugim koračajima, ka prednjem delu slike. Mesec beše iza nje i crna kukuljica joj je padala preko lica tako da se tek moglo nazreti, a to što je bilo vidljivo ispunilo je posmatrača dubokom zahvalnošću što ne mogu da vide više od bledeg ispupčenog čela i nekolicine razbarušenih vlasi. Glava je bila pognuta a ruke čvrsto obavijene oko nekakvog predmeta koji se nejasno mogao videti i poistovetiti s detetom, da li mrtvim ili i dalje u životu, beše nemoguće utvrditi. Jedino su noge tog prikazanja bile jasno uočljive i behu stravično mršave.

Od pet do sedam časova tri sadruga su sedela i naizmenice posmatrala sliku. Ali uopšte se nije preobražavala. Napokon se saglasiše kako je bezbedno da je napuste i da će se vratiti nakon večernjeg obeda i čekati dalji razvoj događaja.

⁷ Poslužitelj misli na *Bibliju* sa ilustracijama Gistava Dorea (Gustave Doré, 1832 – 1883), francuskog grafičara i slikara. (*prim. prev.*)

Kad su se ponovo okupili, u najranijem mogućem času, bakrorez ih je čekao tamo ali prilika beše iščezla i kuća je bila tiha pod zracima mesečine. Nije im preostalo ništa drugo do da provedu večer nad geografskim registrima i turističkim vodičima. Vilijams je bio taj kojem se naposljetku posrećilo, a možda je to i zaslužio. U jedanaest i trideset naveče je u Marijevom *Vodiču kroz Eseks* pročitao sledeće redove:

„16 i po milja, *Eningli*. Crkva beše zanimljivo zdanje iz vremena Normana,⁸ ali je u prošlom veku znatno približena klasičnom stilu. U njoj počivaju grobnice porodice Frensis, čiji se dvor, *Eningli Hol*, postojana kuća u stilu kraljice Ane,⁹ nahodi odmah iza crkvenog dvorišta u vrtu od otprilike 80 akra.¹⁰ Ta loza je sada ugašena, budući da je poslednji naslednik iščezao u tajanstvenim okolnostima kao dojenče 1802. godine. Otac, gospodin Artur Frensis, u mestu beše poznat kao nadareni amaterski bakropisac u tehnicu mecotinte. Nakon nestanka sina živeo je u potpunoj osami unutar dvora i pronađen je mrtav u svom ateljeu na treću godišnjicu te velike nesreće, tek što je dovršio bakrorez kuće koji poseduje retku upečatljivost.“

Ovo je izgledalo kao pun pogodak i, zaista, gospodin Grin je po svom povratku smesta prepoznao tu kuću kao *Eningli Hol*.

„Postoji li ikakvo objašnjenje za tu priliku, Grine?“ beše pitanje koje je Vilijams prirodno postavio.

„Zaista ne znam, Vilijamse. Ono što se govorilo u tom mestu kad sam ga prvi put upoznao, što je bilo pre no što sam

⁸ Normani su bili potomci Nordijaca, tokom X i XI veka su dali svoje ime francuskoj regiji Normandiji, a posle bitke kod Hejstingsa, 1066. godine, osvojili su englesko kraljevstvo. (*prim. prev.*)

⁹ U pitanju je engleska barokna arhitektura iz doba Ane od Velike Britanije (1665 – 1714), kraljice Engleske, Škotske i Irske, koje je vladala od 1702. godine do smrti. (*prim. prev.*)

¹⁰ Akr je engleska mera za površinu koja iznosi 4047 kvadratnih metara. (*prim. prev.*)

došao ovde, prosto beše: stari Fransis je oduvek bio krajnje kivan na momčad koja se bavi krivolovom i kad god bi mu se ukazala prilika oterao bi s imanja čoveka kojeg je sumnjičio, te se postepeno otarasio svih sem jednog. Zemljoposednici su tada mogli da čine mnoštvo stvari na koje se sad ne bi usudili ni da pomisle. Pa, taj čovek koji je preostao beše ono na šta često nailaziš u tom kraju – poslednji izdanak veoma stare loze. Verujem da su nekada gospodarili tim imanjem. Sećam se gotovo istovetnog slučaja u sopstvenoj parohiji.“

„Šta, poput onog čoveka u *Tesi od D'Urbervilovih?*“, prekide ga Vilijams.¹¹

„Da, rekao bih; to nije knjiga koju bih ikada sam mogao da pročitam. Ali ovaj momak je mogao da pokaže niz grobnica u crkvi koje su pripadale njegovim precima, a sve je to donekle doprinelo njegovoj gorčini; ali Fransis, kažu, nikako nije uspevao da mu doskoči – uvek se držao prave strane zakona – sve dok ga jedne noći čuvari nisu uhvatili na delu u šumarku na samom rubu imanja. Mogao bih vam sada pokazati to mesto; graniči se s nešto zemlje koja je nekad pripadala jednom mom ujaku. I možete pretpostaviti da je došlo do sukoba; a tog čoveka Godija (to mu beše ime, neizostavno – Godi; pomislio sam kako treba da ga upamtim – Godi), zadesila je zla kob, jadnika! da ubije jednog čuvara. Pa, to beše ono što je Fransis priželjkivao, kao i članovi velike porote – možete zamisliti kakvi su bili tada – i jadni Godi je obešen po kratkom postupku; i pokazali su mi mesto gde je sahranjen, sa severne strane crkve – znate običaj u tom delu sveta – svakoga ko je obešen ili je sam presudio sebi, sahranjivali su sa te strane. A uvreženo mišljenje beše kako neki Godijev prijatelj – ne srodnik, jer nije imao nijednog, jadničak!

¹¹ U tom romanu Tomasa Hardija (Thomas Hardy, 1840 – 1928) iz 1891. godine Tesin otac, Džek Derbifild (s razlogom) veruje da je odbačeni član veoma stare porodice D'Urbervilovih. (*prim. prev.*)

bio je poslednji svoje loze: svojevrsna *spes ultima gentis*¹² – mora da je naumio da ščepa Fransisovog dečaka i okonča i *njegovu* lozu. Ne znam – to je prilično neuobičajena zamisao za jednog lovokradicu iz Esekse – ali, znate, sad bih pre rekao da je stari Godi lično obavio taj posao. Brrr! Ne želim da pomišljam na to! Posluži se viskijem, Vilijamse!“

Vilijams je te činjenice preneo Denistonu, a on šarolikom društvu čiji sam jedan od članova bio ja, a drugi sadukejski profesor ofidiologije.¹³ Žao mi je da kažem kako je potonji, kada su ga upitali šta misli o tome, prosto primetio: „Oh, ti ljudi iz Bridžforda pričaju svakakve koještarije“ – mišljenje koje je naišlo na prijem kakav je zaslužio.

Sve što imam da dodam je da se ta slika sada nalazi u Ešlijen muzeju, da je prošla kroz postupak utvrđivanja moguće upotrebe nevidljivog mastila, ali bez ikakvog učinka, da gospodin Britnel ništa nije znao o njoj sem što je bio siguran da je u pitanju retkost i da se, mada pažljivo posmatrana, nikada više nije preobrazila.

¹² Poslednja nada svoje porodice. (*prim. prev.*)

¹³ Ofidiologija je grana zoologije koja izučava zmijske, a sadukeji su bili jevrejska sekta koja je tvrdila da ne postoji uskrsnuće. Dakle, Džejms podsmesljivo predstavlja pomenutog profesora kao slepog nevernika na osnovu *Jevanđelja po Mateju* 3:7, gde Jovan Krstitelj poredi sadukeje sa aspidama (vrstom zmijske otrovnice): „A kad vidje mnoge fariseje i sadukeje gdje dolaze da ih krsti, reče im: Porodi aspidini, ko vam kaza da bježite od gnjeva koji ide?“ (*prim. prev.*)